

Tysk på KU

Set fra underviser- og studentside

Farø, Ken Joensen; Thostrup, Maja Cecilie

Published in:
Wissenswert

Publication date:
2014

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[Ikke-specificeret](#)

Citation for published version (APA):
Farø, K. J., & Thostrup, M. C. (2014). Tysk på KU: Set fra underviser- og studentside. *Wissenswert*, (24).

Tyskstudiet på KU

Set fra underviser- og studenterside

Af lektor Ken Farø, ph.d. i tysk sprog, og stud.mag. Maja Thostrup

I denne dobbeltartikel beskriver vi, hvordan et tyskstudium ser eller kan se ud fra Njalsgade i 10'erne. Hoveddelen, som er skrevet af Ken Farø, diskuterer nogle aspekter af studiet set fra en fagudviklers, undervisers og forskers perspektiv. Den efterfølges af en samling studenterimpressioner om overgangen til tyskstudiet, som Maja Thostrup er ansvarlig for. For en god ordens skyld gør vi opmærksom på, at de to delartikler tager udgangspunkt i hver sin studieordning.

Tysk set fra oven

Af Ken Farø

Hvorfor studere tysk? Ja, det spørgsmål kender en del læsere jo fra sig selv (og sikkert også deres omgivelser). For mit eget vedkommende handlede det i sin tid (nemlig ved rekordoptaget i 1992) om en kombination af lyst, evner og arbejdsomhed inden for fremmedsprog. Og da valget stod mellem fransk og tysk, faldt det på det dengang i mine øjne mere maskuline tysk, som oven i købet havde det fortrin at være forhadet af mange. Siden da har jeg aldrig manglet arbejde, og jeg har ikke på noget tidspunkt fortrudt eller bare tvivlet en lille smule på mit valg af fag. Ikke at dét ikke er legitimt, den har bare ikke indfundet sig, fortrydelsen eller tvivlen.

Men hvilke grunde til at søge ind angiver de aktuelle studerende? I de besvarelser, der er blevet indleveret i forbindelse med de screeninger, vi har foretaget i de sidste par år på faget, nævner de motiver som sproget selv, men ofte også historien, filosofien og litteraturen. Ingen angiver pudsigt nok professionelle perspektiver som grunden til deres studievalg. Måske hænger det sammen med en tiltro til fagets soliditet og egen selvsikkerhed. Og det er da også glædeligt, at tyskkandidater fra KU har fakultetets laveste arbejdsløshedstal, nemlig så tæt på fuld beskæftigelse, man næsten kan komme. Men det afspejler på den anden side også et traditionelt højt frafald. Spørgsmålet er selvfølgelig, om de studerende kan forudse, hvad studiet indebærer. Det kan de nok kun i nogen eller måske i ringe grad. Det er formentlig også derfor, der er en del, der springer fra undervejs. Nogle hører vi fra, der angiver grunde, som at studiet er ”for akademisk”, eller at de ikke kan få det til at gå op med arbejde og børn. Andre fordufter stille og roligt uden at efterlade sig spor. Men hvad består det da i, studiet?

Modernisering af tyskfaget

I 2011 blev tyskfaget på Københavns Universitet reformeret – endnu en gang. Jeg fik til opgave at udtænke en ny model for sprogdelen af BA-studiet, kernen i studiet.

Man kan indrette et studium ud fra mange forskellige kriterier. Nogle modeller er *ikoniske*, dvs. de afspejler en allerede foreliggende struktur andetsteds. Et eksempel på en ikonicitetstype er

kronologi, dvs. at studiet afspejler en historisk progression i sproget selv. Den historistiske studiemodel reflekterer fx direkte sproghistoriens egen udvikling. Således startede man i tidligere tiders tyskuddannelse med døde sprogformer som gotisk og oldhøjtysk, hvorefter man bevægede sig videre hen imod middel- og nyhøjtysk. En anden type ikonisk studiestruktur er en, der forsøger at være en så nøjagtig kopi af forskningen og sprogvidenskaben som muligt. For det første er det naturligvis en umulighed, for det andet er det slet ikke hensigtsmæssigt. De studerende har ikke brug for at vide så meget om forskningen som muligt, men de har brug for nogle professionelle nøgleindsigter og -kompetencer, der er forsknings**baserede**, både af metodiske og kvalitetsgrunde. En tredje form for ikonicitet, der ikke er hensigtsmæssig, er en, hvor studiet tilstræber at være en spejling af den tyske germanistik. For det første er det ikke realistisk: Tysk i Danmark består af både sprogfærdighed, sprogvidenskab, litteratur(videnskab), Landeskunde, historie, oversættelse, didaktik m.m., og med et stadigt blik på den danske kontekst.

Denne komplekse fagpakke er meningsfuld, fordi den gør den studerende til en habil sprog- og kulturrecipient, -producent, og -transportør. Men den gør også, at man med så stor bredde i uddannelsen ikke realistisk kan forvente at kunne konkurrere internationalt med hhv. lingvister, litterater og historikere, som faget p.t. personalemæssigt er opdelt i. Ja, faktisk kan man ikke engang regne med at være på niveau med tysksprogede germanister, oversættelsesforskere, leksikografer eller sprogdidaktikere. Det er nu heller ikke det primære mål. Målet er at uddanne dygtige danske *Schnittstellen*-germanister med en generalistisk, akademisk basis og en professionel overbygning, der åbner sig mod samfundets behov, ikke mindst det omgivende danske.

Den nuværende studieordning forsøger i højere grad end hidtil netop at imødekomme fageksterne behov. Det gør den ved at tilnærme sig autentiske arbejdsformer som cooperative learning med grundige revisionsprocesser, og at inddrage og bevidstgøre om hjælpemidler (herunder elektroniske) i fx oversættelse. Der lægges mere vægt på det mundtlige sprog end tidligere, herunder lytteforståelse, og i det hele taget er sprogfærdigheden ved at få et løft og en professionalisering. Her fokuseres der især på tekstgenrebeherskelse og på kommunikative midler. Vi har endelig fået indført en egentlig specialiseringsprofil i fremmedsprogspædagogik (didaktik), så de, der gerne vil undervise i den ene eller anden form – der er jo både gymnasielærergerningen og andre undervisningssammenhænge som det spirende e-netlæringsmarked, der har brug for et metodisk-teoretisk fundament – kan få et godt, forskningsbaseret udgangspunkt, uden at det skal erstatte det senere gymnasiepædagogikum, som er endnu mere specifikt professionsrettet.

Der er mange nye tiltag i den nye studieordning. Én ide er at begynde, ikke med strukturel fonetik, som det tidligere var tilfældet (og som er en helt igennem respektabel og nyttig disciplin, navnlig for udvikling af systematik), men med et *oversigtskursus*. Vi kan også kalde det en *indføring* i den lingvistiske del af germanistikken med et særligt dansk fokus. Kurset hedder *Tysk i Europa og Danmark*, og ideen er at udstikke koordinaterne for sproget og (sprog)faget, nemlig bl.a. i form af:

- sprog vs. ikke-sprog
- sprog som videnskab
- tysk vs. dansk
- tysk påvirkning af dansk
- tysk sprogvidenskab og dens underdiscipliner
- tysk i dets geografiske, funktionelle, sociale og historiske udstrækning og variation
- sprog som system og brug
- sprogets statik og dynamik

- sprog som semiotisk genstand
- grammatik vs. ordforråd
- sprogfagets kilder og hjælpemidler
- sprog som færdigheder, teori og metode.

Samtidig med at kurset for første gang forsøger at levere noget, der ligner et overblik over faget og dermed også bestræber sig på at være en appetitvækker til fagets sproglige del, giver det mulighed for at skabe en form for ramme om studiet, som man kan blive ved med at trække på og vende tilbage til. Man kan beskyldes sådan et kursus for meget, bl.a. for overfladiskhed og for at være for ambitiøst. Men bredde har hidtil været en stor mangelvare på studiet. Vi er efter min mening faktisk stadig ikke helt brede nok i vores dækning af faget, men det er blevet væsentligt bedre.

Vi har i øvrigt ikke afskaffet fonetikken. Men den optræder nu som delelement af en disciplin, der hedder *Tysk talesprog*, som ud over en relativt praksisorienteret fonetik også rummer lytteforståelse og analyse af talt sprog i erkendelse af, at denne dimension har været nærmest ikke-eksisterende i det hidtidige curriculum, og at vores kandidater ikke kun skal kunne forstå skrevet tysk, men også talt tysk i dets forskellige varianter.

Sprogfærdighedsniveauet

Dette temanummer af *Wissenswert* handler om *overgange*. Man kan næsten ikke behandle overgangen mellem gymnasium og universitet uden at se på forholdet mellem dem, der søger ind på tysk på universitetet og deres medbragte forudsætninger.

Sprogfærdigheden hos mange af de studerende, vi optager, er desværre ikke så god; det gælder jo så dermed reelt også deres studieegnethed. Deres interesse for sprogets forskellige dimensioner er heller ikke lige høj: Således angiver 25 % af de studerende af egen drift, at de ikke bryder sig om grammatik. Nu er grammatik jo mange ting, og det kan godt tænkes, at de ikke er så glade for bestemte former for grammatik-*undervisning*. Under alle omstændigheder udgør det relativt høje tal en udfordring. Og hvis vi skal bruge en stor del af vores ressourcer på sprogfærdighed, og det tyder noget på, at vi skal, så får vi problemer med at nå langt nok i bestræbelserne på at bibringe de studerende de egentlige universitære kompetencer og nå ordentligt i dybden med stoffet og i bredden med curriculum. Det er desuden frustrerende for de studerende, at de har vanskeligt ved og derfor ikke tør formulere sig mundtligt på tysk, selv om de i en del tilfælde har 6 års tysk bag sig, når de kommer til os. Danmark er naboland til Tyskland, og hvad man ellers kan finde på af gode argumenter. Opskriften ligger ellers lige for: Alle har adgang til sproglige ressourcer i rå mængder i dag. Sproget ligger derude. Hvad vi mangler, er 3-4 ting: 1. større motivation, 2. (om)organisering, 3. investering og 4. en grundlæggende omtænkning af sprogundervisning på præ-universitært niveau.

Den danske model

Sprogundervisningen i Danmark er bundet op på forløb og emner, ikke på et sprogligt orienteret indlæringsystem. Samtidig har lærerne i både folkeskole og gymnasium en meget høj grad af autonomi; det er måske meget godt for arbejdsglæden, eller er det nu også det? For de skal jo så bruge en masse tid og kræfter på hele tiden at udtænke, planlægge og gennemføre nye forløb. Et andet problem kunne være, at vi i Danmark ikke systematisk anvender en absolut skala for

sprogindlæring, som fx *Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Fremdsprachen* (GER). Det arbejder vi med på KU, og i fx udvekslings- og Goethe Institut-sammenhænge kommer man alligevel ikke uden om denne måleenhed, selv om den efter min mening godt kunne differentieres yderligere og navnlig i nogen grad tilpasses det konkrete L1. Et tredje indsatsområde kunne være fagplanerne for både folkeskole og gymnasium, der på nogle punkter overlapper hinanden og set herfra måske også på visse punkter er lidt urealistiske, eftersom nogle af de beskrevne kompetencer i hvert fald sjældent kan genkendes hos vores studerende.

Jeg ved godt, at vi nok ikke altid får de gymnasieelever, der har de bedste tyskkompetencer: de kan jo sagtens tænke sig at ville studere noget andet end netop tysk. Men man kan næppe beskyldes niveauet for at være for lavt hos os: Problemerne med tiltrækning af de rigtige studerende har nok andre årsager.

Det er min antagelse, at både samfund og learners ville have gavn og glæde af et fælles sprogindlæringssystem, der kunne sikre bedre sprogkompetencer, og af en mere ressourceeffektiv arbejdsdeling: En central forskningsbaseret didaktik under Undervisningsministeriet med deltagelse og/eller høring af alle vigtige aktører (lærere, forskere, embedsmænd, it-folk, forældre og elever) burde løfte denne del af opgaven og udvikle et tyskindlæringssystem for dansktalende, der integrerer grammatik, ordforråd, fraseologi, tekstgenrer, pragmatik og de fire basissprogfærdigheder: læsning, skrivning, lytteforståelse og (sam)tale. Et sådant system, der naturligvis skulle være elektronisk, skulle på ingen måde være en erstatning for underviseren. Men det kunne aflaste og supplere. Og det skulle sikre progression, kohærens og efficiens fra 5. klasse til og med 3.g.

Systemet skulle primært dække alt det rekurrente, først og fremmest sproglige elementer, herunder faste inventarer, basisgrammatik, ordforråd, men også visse historiske, litterære og *landeskundlige* fænomener. Et slag på tasken er, at man ca. halvdelen af tiden skulle arbejde på indlæringssystemet, både på skolen og hjemme (og dermed sikrer man, at alle er aktive begge steder, for al aktivitet registreres). Med et sådant i ordets gode betydning "totalitært" system slipper man desuden for uvedkommende indblanding fra Facebook og irrelevante film og den slags, for "systemet" overtager den bærbare, og mobiler bruges ikke i undervisningen, for alt hvad man har behov for, ligger på den arbejdsstation, man bruger til indlæringsformål. I den anden halvdel af tiden skulle man arbejde som klasse i dialog og under lærerstyring, og så i tilpassede arbejdsgrupper.

Som jeg ser det, er den ideelle arbejdsdeling mellem tysksystemets 4 forskellige (almene) niveauer, dvs. eksklusive forskeruddannelsen, denne:

1. Folkeskole: Motivation, eksponering, inddragelse af forældre, samarbejde med øvrige lærere og skolen om opgaven. Landeskunde. Tysk også *uden* for tysktimerne og klasseværelset. Til niveau A2. Ordforråd: 3.000.

2. Gymnasium: Fortsat motivation og eksponering. Kendskab til indlæringsmidler, inddragelse af forældre, samarbejde med øvrige lærere og gymnasiet om opgaven. Tysk også *uden* for klasseværelset. Progression. Eksplicit grammatik. Studieforbereelse (læse-, studie-). Dannelse, litteratur. Til niveau B2. Ordforråd: 10.000.

3. Universitet: Sprogvidenskab, teori, oversættelse, metode, fordybelse, læsning af alle typer tekster, litteratur. Sprog til højeste niveau.

BA:

GER til niveau C1

KA:

GER til niveau C2

Dette drømmescenarie forudsætter samarbejde mellem alle involverede i alle led, både horisontalt og vertikalt. *Packen wir's an!*

Tysk set fra neden

Egentlig skulle jeg bare tale med studievejlederen, jeg skulle jo slet ikke læse tysk...

Af Maja Thostrup

Det, der kommer bag på mange, som begynder på en videregående uddannelse, er, hvor meget man på godt og ondt er overladt til sig selv – både mht. forberedelse, opgaver og rent praktiske ting, som fx eksamenstilmelding.

For mig var overgangen fra gymnasium til universitetet ikke et chok, men jeg havde også sat mig grundigt ind i undervisningsformer, studieforløbet m.v. Den tid, jeg brugte, på at sætte sig grundigt ind i de studier, jeg overvejede, var givet godt ud. Efter et mislykket studium som *fysioterrorist*, en oplevelse som på alle områder *havde* været et chok, var det vigtigt for mig, at jeg var forberedt på de udfordringer, som ventede mig, inden jeg begyndte på tyskstudiet.

Jeg er næppe den ideelle studerende ifølge regeringen og de fremtidige *Über-Studenten*, idet jeg holdt tre sabbatår, inden jeg begyndte på tyskstudiet, og jeg har været fire år om min bachelor pga. en pludselig indskydelse om at skulle lære fransk.

Jeg er dermed en af de få studerende, der også har fået lov at opleve overgangen fra universitetet til pludselig at sidde på VUC: Fra præsens participium til lang tillægsform og fra teoretisk grammatik til direkte objekt. Jeg tog det som en midtvejsevaluering af mit studie og blev bevidst om, hvor meget jeg havde lært, samtidig med at jeg glædede mig til, at det franske kom op på samme niveau.

Jeg ville ikke være nogen af oplevelserne foruden: Med sabbatårene fik jeg arbejdserfaring, en opsparing, et netværk, og selvom jeg droppede ud af mit første studie, gjorde det mig mere bevidst om, hvad der var vigtigt for mig med hensyn til det næste.

Min start var altså fysioterapeutstudiet. Men jeg fik en dårlig studiestart: Jeg var på ferie de første dage, og da jeg endelig begyndte på studiet, var alle bøgerne udsolgt, og som følge heraf var jeg bagud i flere måneder. Jeg havde desuden bosat mig 25 km fra skolen, og så skulle man låne et skelet med hjem for at øve sin anatomi. Da jeg altid har været ret klodset, tabte jeg kufferten med "Mogens" ud på gulvet i bussen, så der var knogler overalt. "Jeg samler lige min bedstemor op igen!", sagde jeg. Af uvisse årsager delte de gamle damer i bussen ikke min lille morsomhed...

På fysioterapeutstudiet faldt jeg udenfor på alle områder. Jeg var ikke samme type som de andre studerende: De havde en passion for fodformede *crocs* og hørfrø-smoothies, jeg for ordkløveri og *Donauwellen*.

Jeg kunne ikke huske det, jeg læste på studiet, og som supplement til ”Mogens” købte jeg et anatomisk vendespil på *tysk*, hvor der var et billede på den ene side og navnet på den anden. Langsomt blev sammenligningen af de tyske og danske/latinske navne dog mere spændende end selve anatomien, og jeg kunne godt se, hvor det bar henad.

Nogle måneder senere holdt jeg møde med StudieValg i København, som har været en stor hjælp i forbindelse med mit valg af studier. Egentlig skulle jeg bare tale med studievejlederen, jeg skulle jo slet ikke læse tysk. Men samtalen sporede sig hurtigt ind på tysk, og StudieValg oplyste mig om forskellene uddannelserne imellem, mens studievejlederne på de forskellige uddannelser gav mig et mere detaljeret indblik i selve uddannelsen, arbejdsbyrde, undervisningsformer og muligheder fremadrettet.

Universitetet er jo ikke det eneste sted, man kan læse Tysk – den kan man fx også på CBS. Jeg valgte CBS fra, bl.a. fordi der er mange forelæsninger, mens undervisningen på sprogfagene på KU næsten altid er holdundervisning. Forelæsninger er ikke mig. Jeg skal spørge og være aktiv. Tysk på universitetet lød således som det rigtigste. Jeg deltog efterfølgende i KU's *Åbent Hus*-arrangement, som jeg ligeledes fandt meget givtigt. Studiet tilbyder også arrangementet *Studerende for en dag*. Tiden på *Åbent Hus*- og *Studerende for en dag*-arrangementer er uden tvivl givet godt ud, uanset hvilket studium, man planlægger at søge ind på.

Tyskstudiet byder på rige muligheder. En af dem er Erasmus: Et ophold inden for EU af et eller to semestres varighed, som giver uerstattelige oplevelser og samtidig rig mulighed for at styrke sprogkompetencerne. En anden er muligheden for praktik: fuldtidserhvervs erfaring i 3-6 måneder som en del af studiet. Der er mange, mange tilbud både i Danmark og Tyskland. Der er de ulønnede, som kan være hos alt fra en ambassade til en lille virksomhed, der lever af at turnere rundt og opføre operetter i private hjem. Men der er også lønnede praktikpladser, som man fx kan få gennem AIESEC, en forening som arrangerer praktikophold til studerende. Lidt populært sagt: Hvis man i løbet af studiet trænger til at få næsen op fra bogen, men samtidig ikke vil være bagud i sine studier, kan man skifte et fag ud med et praktikophold, fx i Tyskland.

Ophold i det tysksprogede område, uanset formål, vil altid være gavnlige, fordi man bruger sit tyske og ikke bare kan slå over i dansk. Jeg var i gymnasiet på Hans Lammers sprogrejser *in den Bayerischen Alpen* i en lille flække, Herzogenaurach, som viste sig både at være hjemsted for Adidas og Puma. Opholdet var særdeles effektivt! Jeg kunne meget mere tysk, end jeg troede. Omgivet af monolingvale tyskere tvinges hjernen til at huske det passive ordforråd.

Hvis jeg skal give et råd videre, vil det være at tage fremmedsproget på fortsætter A-niveau. Det vil gøre det meget nemmere. Eller tag ud og oplev verden. DAAD har et bredt udvalg af kurser, og det behøver jo ikke alt sammen at handle om genitiv og Genforeningen. Der er alt fra musik og kunst til ingeniør- og psykologispecifikke kurser.

Pt. er jeg nået til kandidaten og et punkt, hvor jeg gerne vil have mest muligt ud af mine studier. Det er vigtigt for mig, at jeg som cand.mag. i tysk og fransk er flydende i de to sprog og også vil kunne varetage et job uden for Danmark. Jeg er fra den gamle studieordning på mit hovedfag og selvom jeg var advaret om at styrke min sprogfærdighed uden for studiet, havde jeg i de første studieår nedprioriteret den. Til august tager jeg tilbage til Bayern, hvor jeg var for 10 år siden, denne gang dog til Bamberg, som jeg længe har drømt om at se. Jeg tager et komprimeret kursus i litteratur og didaktik på deres universitet, som jeg har fundet gennem DAAD. Jeg har derudover planer om at styrke det franske gennem Erasmus-ophold i Sydfrankrig til foråret, som jeg har været så heldig at blive tildelt af universitetet.

Jeg har også planer om at komme i praktik gennem studiet, et tysksproget sted, og skal i nær fremtid til jobsamtale på den tyske ambassade.

Når jeg spørger mine medstuderende, hvad de vil efter endt studium, plejer de at svare med en bestemt arbejdsplads eller en bestemt stilling. Jeg har nogle andre prioriteter: Jeg ønsker at bruge mine kompetencer bedst muligt, få søde kolleger og et rart arbejdsmiljø. Når jeg bruger jobbanker, søger jeg dermed aldrig på en bestemt stilling. Det kan måske lyde uambitiøst eller hippie-agtigt, men det er det slet ikke. Jeg er bare bevidst om, at *jo mere man ved, desto mere ved man, at man intet ved*. Med andre ord: Jeg ved godt, at der hele tiden kommer nye stillingsbetegnelser og at der findes mange stillinger, som jeg ikke ville have tænkt på i min søgning, der kan få brug for (eller med fordel kan besættes af) en tysktalende. Derfor søger jeg altid på ”tysk”, ”tysktalende” eller ”tysk” plus min interesse eller et arbejdsområde, fordi der netop er så mange muligheder med tysk og så mange måder at bruge sine kompetencer på, at man slet ikke kan forestille sig dem.